

С Т А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Светлана Георгиева Димитрова-Гюзелева,

Департамент „Чужди езици и култури“, НБУ,

Област на висшето образование 1. *Педагогически науки*, професионално направление 1.3 *Педагогика на обучението по ...*, научна специалност *Методика на обучението по чужд език (английски)*

за докторската дисертация на **Людмила Маринчева Маринова-Бояджиева** на тема *Концепция за формиране на практически умения в обучението по биология на чужд език*

за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**” в област на висшето образование 1. *Педагогически науки*, професионално направление 1.3 *Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по биология)*

1. Данни за докторантката

Людмила Маринова-Бояджиева е докторант на самостоятелна подготовка към Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „Методика на обучението по биология“, зачислена през 2018 г. (след като успешно се дипломира като магистър биолог, учител с английски език) и отчислена с право на защита през 2023 г. Докторската ѝ дисертация на тема *„Концепция за формиране на практически умения в обучението по биология на чужд език“* е изготвена под научното ръководство на доц. д-р инж. Анелия Кременска. От 2014 година Людмила Маринова-Бояджиева е също преподавател по биология и химия на английски език в Профилираната гимназия с преподаване на чужди езици в гр. Плевен – този дългогодишен професионален опит е залегнал в основата на реализирането на изследователския ѝ проект. Добро впечатление правят стремежът на докторантката за повишаване на професионалната педагогическа квалификация чрез участие в различни квалификационни курсове (напр. „Програма за международно оценяване на учениците PISA и ключови компетентности по природните науки“ /2014 г./, „Инструменти за привлекателно образование по приложение на съвременни електронни средства“ /2015 г./, обучение на педагогически специалисти “E-Twinning” /2016 г./, „Работа с платформа за дистанционно проверяване на тестови форми“ /2017 г./, „Разработване на тестове като инструментариум за оценяване на учениците“ /2017 г./, „Осигуряване на интерактивно работно пространство за STEM обучение в направление природни науки“ /2023 г./ и др.) , както и активното ѝ участие в редица

европейски и национални образователни проекти (напр. Еразъм+ проекти „Бъди във форма за Европа“ /2018-2020/ и „Комуникация“ /2019-2022/, проект „Иновативно училище“ с иновация прилагане на задачи в електронна среда в обучението по биология на английски език /2019-2021/, проект „Разработване и изследване на ефективността на практически задачи по биология на английски език в условията на обучение в дигитална среда“ към СУ /2021 г./ и др.) и научни форуми, сред които се открояват участията й с доклади в Седмата национална конференция по електронно обучение във висшите училища през 2018 г., Втората национална научна конференция „Рефлексия и обучение – стратегии, технологии, прогнози“ през 2019 г., Деветата международна научна конференция „Наука и образование в дигиталната ера“ през 2020 г., Националната научна конференция „Климентови дни“ през 2021 и 2022 г. За своята активна дейност и приложни резултати Людмила Маринова-Бояджиева получава редица престижни награди и отличия (напр. за участието си в Панаира на науката и иновациите през 2017 г. получава специалната награда на фирма *RICOH Inno Fair*, през 2018 г. е удостоена с грамота за *Дигитален посланик в час и в клас* от Дигиталната национална коалиция, а през 2019 г. е отличена с Общинска награда за принос в образованието).

2. Данни за дисертацията

Докторската дисертация на Людмила Маринова-Бояджиева, озаглавена „*Концепция за формиране на практически умения в обучението по биология на чужд език*“, е естествен израз на професионалните й интереси и научноизследователски търсения в тази област. Темата е актуална и в съзвучие с както с европейските образователни политики, така и с приоритетите, заложи в националната програма „Образование 2021-2027 г.“ за подобряване на качеството на обучението и професионалната подготовка на младите хора у нас (чрез въвеждане на иновативни методи на обучение, модернизиране и дигитализиране на учебното съдържание и подобряване на връзката между образованието и пазара на труда). За да реализира изследването си, Людмила Маринова-Бояджиева стъпва на вече утвърдени в чуждоезиковото обучение, но сравнително нови и непознати за другите учебни предмети образователни теории и практики, като умело интегрира подходящи CLIL¹ техники (за интегрирано преподаване на предметни знания и чужд език)

¹ *Content and language integrated learning* (Съдържателно-езиково интегрирано обучение)

в своя експериментален педагогически модел, насочен към подпомагане на разбирането на учениците за биологичните процеси и концепции паралелно с подобряване на комуникативните им умения на чуждия език за успешно функциониране в съвременния глобален свят. Интегрирането на реални сценарии и практически упражнения в обучението по биология на английски език повишава ангажираността и мотивацията на учениците в учебния процес, като им предоставя възможност да се запознаят с приложението на придобитите предметни знания в живота, като същевременно с това и развият своите общи познавателни способности и когнитивни умения за научно моделиране и експериментиране, анализ и синтез, критично мислене и решаване на проблеми. Фактът, че българските ученици усвояват тези знания и умения на чуждия език, повишава тяхната приложна стойност с оглед на възможностите, които им дава за интегриране в международни научни и образователни проекти и бъдещото им кариерно развитие (напр. увеличава шансовете им за професионална реализация и работа в международни научни институти или биотехнологични компании). Не на последно място, интересен щрих в изследването на Людмила Маринова-Бояджиева допринася фактът, че квази проучването (изследването в действие) – тоест апробирането и верифицирането на предложението от докторантката модел на обучение – се провежда по време на ковид пандемия, което налага учениците да се обучават както в присъствена форма, така и дистанционно и хибридно, което на свой ред води до адаптиране на практическите задачи към различните форми на обучение и измерване на влиянието на новата променлива (дигиталната учебна среда) върху ефективността на учебния процес и нагласите на учениците.

Самата дисертация на докторантката е с обем от 330 страници, които включват основен текст (240 страници), разделен в 5 глави за представяне на резултатите от критичния преглед на литературата по проблема и на данните от емпиричното изследване, 35 приложения (80 страници) и библиография². Броят на включените в библиографията източници е 239 – публикации както на латиница, така и на кирилица (в т.ч. и различни документи, свързани с международни и национални образователни политики) – като литературните източници са цитирани коректно и при позоваването на тях в рамките на дисертацията не е установено наличие на плагиатство. От представянето на теоретичните

² В разрез на общоприетите норми, библиографията е поставена след приложенията.

основи на изследването личи, че докторантката е много добре запозната със съвременното състояние на изследвания проблем и умее да използва и интерпретира наличните литературни източници в тази област за целите на своето изследване, като същевременно при дискусиата им съумява да представи убедително и своите научни виждания и заключения, базирани на практическия ѝ опит. За целите на практическото изследване на база на критичния преглед на литературата е разработен теоретичен педагогически модел за формиране на практически умения у гимназистите в резултат на обучението им по биология на чужд език, който се основава на компетентностния подход в образованието и метода за интегрирано изучаване на предметното съдържание и чуждия език (CLIL). В него са отразени както научните достиженията в тази област в международен и национален план, така и специфичните характеристики на обучението по биология у нас и необходимостта от промяна в начина, по който се преподават и изучават природните науки в българското училище. Предложеният от докторантката педагогически модел съдържа набор от практически задачи (с варианти за изпълнение в дигитална среда), свързани с моделиране на биологичните обекти и експериментиране на биологичните процеси („домашна лаборатория“), представяне на продукт от задача чрез видео, снимков материал или доклад, изработване на кръстословици и комикси по определена тема, работа със софтуеър на дигитален микроскоп и др. Моделът е пилотиран и апробиран с общо 179 ученика от 9. и 10. клас на ПГПЧЕ „Димитър Димов” в гр. Плевен в рамките на общо 4 години (вкл. в присъствена, дистанционна и хибридна форма на обучение). По време на квази-изследването докторантката умело съчетава количествени и качествени методи за събиране на данни: констатиращ експеримент и експериментално обучение, наблюдение и анкета. Резултатите на учениците в резултат на обучението се оценяват както от самия изследовател, така и от втори преподавател, който е специалист в същата предметна област; на учениците също е предоставена възможност за самооценка. Данните от всички етапи на изследването са подробно представени и прецизно анализирани и интерпретирани: те недвусмислено и статистически значимо илюстрират ефективността на предложения педагогически модел за формиране на практически умения у гимназистите в обучението по биология на английски език. Не се наблюдава значима връзка между начина на провеждане на учебния процес (дистанционно, хибридно или присъствено) и качеството на резултатите от изпълнението на практическите задачи или

нагласите на учениците. Освен това в резултат на използваните практически задачи в обучението се наблюдава и трайна тенденция към повишаване на интереса на учениците към биологията като наука.

В заключение бих искала да отбележа, че приемам основните приноси, изведени от докторантката в края на дисертационния ѝ труд. Поднесената информация, свързана с проведеното изследване, е богата и изчерпателна. Тя се основава на събраните и анализирани данни, което е извършено с необходимата прецизност, точност и достоверност. Част от резултатите са оповестени в четирите публикации на докторантката по темата на дисертацията (2 на български и 2 на английски език, като една от тях е съвместна с научната ѝ ръководителка), което допринася за популяризирането на предложения от нея иновативен модел за обучение по биология на английски език сред по-широката професионална колегия.

3. Заключение

Изложеното по-горе ми дава достатъчно основание да заявя, че докторската дисертация на Людмила Маринова-Бояджиева (ведно с автореферата и публикациите на докторантката по темата) отговаря на минималните национални изисквания от Закона за развитието на академичния състав в Република България за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 1. *Педагогически науки*, професионално направление 1.3 *Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по биология)* и уверено препоръчвам на уважаемото научно жури да даде положителна оценка на дисертационния ѝ труд.

26.04.2024 г.

Подпис:

/доц. д-р Св. Димитрова-Гюзелева/